

A fecske és a nyár*

A tanárok olvasáskultúrájáról nem tudományos kutatások eredményeiből, nem elsősorban szakkönyvek tanulmányaiból, hanem *sokéves személyes tapasztalataimból* szűrtem le véleményemet. S talán ezáltal nem csupán olvasáskultúrájukba, hanem általában a kulturálódási szokásaikba, *életminőségükbe* nyerhettem bepillantást a köztük, velük töltött évek alatt. Nagyon nehéz ma eldönteni, hogy mit jelent az „értelmiségi lét” fogalma. Évente hány elolvasott könyv, folyóirat, megtekintett színházi előadás, koncert, kiállítás, kultúrára kiadott forint alatt még nem értelmiségi valaki? Vajon értelmiségi-e a diplomás? A tanárok élnek-e értelmiségi módjára, s ez mennyire tőlük függ?

Diákkoromból a mai napig arra a *tanáromra* emlékszem vissza legszívesebben, akivel a *reggeli lapokban* megjelent írásokról már szót lehetett váltani. Történelmet tanított, és igyekezett a napi eseményeket valami összefüggéshálózatban elhelyezni. Akkor azt hittem, *eltereltük a figyelmét az óra anyagáról, ma már tudom, hogy ekkor tanultuk a legtöbbet. Olvasottsága, naprakészsége, széles érdeklődési köre mély tiszteletet ébresztett bennünk.* Elejtett szavaival egy-egy könyvről, írásról pedig arra sarkallt, hogy megkeressük, elolvassuk. Hatalmas *része volt* abban, hogy *könyvtárban* élvezettel, áhítattal böklászó diák, majd felnőtt lettem.

Felnőtt létem kezdetén *könyvesboltban* dolgoztam egy dél-alföldi egyetemi városban. Rövidesen megismertem a bolt körül kialakult törzsvásárlói kört. Ami először feltűnt, hogy *sok a diák és kevés a tanár.* Kínosan tapasztaltam, hogy rengeteg a „muzáj”, a „kötelező” olvasmány. *Ritka élményem volt a „csak úgy” vásárlás.* Arra rá lehet ismerni, ahogyan kézbe veszi valaki a könyvet, végigsimítja a kezével, a tekintetével, beszívja illatát, s megjelenik az arcán: ez az, ezt kerestem.

Életem következő állomásán – egy alföldi városkában – már könyvtárosként dolgoztam. Tekintettel a pedagógusok alacsony fizetésére, s a könyvek ahhoz viszonyított magas árára úgy gondoltam, hogy számukra a könyvtár a kulturálódás leginkább megfizethető terepe. (Akkortájt évi 3 – azaz három forint volt a beiratkozási díj.) Sajnos *nem volt tömeges a beiratkozás.* A könyv átlagára ekkor 70/80,- forint körül mozgott, tehát lényegesen többet tudtak vásárolni, mint napjainkban, amikor egy-egy könyvért a négy számjegy egyáltalán nem ritkaság. Logikusan következne ebből, hogy növekedjen a könyvtári szolgáltatásokat igénybe vevő pedagógusok száma. A statisztikai adatok nem ezt mutatják. *A városka körülbelül ötszáz pedagógusa közül – két középfokú, három általános, egy kiegészítő iskola, óvodák, bölcsődék – 1994. évben húsz alatt volt a városi könyvtárba beiratkozottak száma.* Ez a csekély szám sem egyforma aktivitást, s nagyon eltérő olvasmányigényességet takar. Könyvesboltos múltam, s néhány földhöz ragadt gaz-

* Az NKA Könyvtári kuratóriuma által támogatott, Nagy Attila vezetésével folytatott „Pedagógusok olvasási kultúrája” című kutatás keretében készült esettanulmány.

dasági számítás a pedagógusbérek és könyvtárak függvényében azt igazolják, hogy nem a könyvesboltok a könyvtárak vetélytársai.

Talán az iskolai könyvtárak. Hiszen a kulturális ágazat és az önkormányzatok minden kényszerzsülte intézkedése dacára sok iskolában még mindig van iskolai könyvtár.

Nyolc éves iskolai könyvtárosi gyakorlatommal mondhatom, hogy a *tanulók időnként könnyebben meggyőzhetőek voltak az olvasás fontosságáról, mint tanult kollégáim.* Friss diplomával, kevés tanítási gyakorlattal kerültem egy szakmunkásképző intézetbe könyvtárosnak és magyartanárnak. Lelkemben őriztem még a megilletődött tiszteletet a tanult ember, a pedagógus iránt. Családomban közel-távol én voltam az első, egy ideig egyetlen diplomás. Lelkes, magas színvonalú, igényes munkával akartam kiérdemelni, hogy befogadjanak. Addigi közel hét éves könyvtárosi gyakorlatommal ezen a terepen éreztem magam nagyobb biztonságban. Pezsgő, zajló életet terveztem a könyvtárba. Könyvtári foglalkozásokat, beszélgetéseket az élet dolgairól, műsorokat az irodalomról, művészetekről. Aztán lassacskán megtanultam, hogy kik azok, akik segítenek, támogatnak ebbéli törekvéseimben, s kik, akikre sohasem számíthatok. Az addig valamelyest egységesnek feltételezett *pedagógustársadalom egy szeletében megtapasztaltam a halatlant sokszínűséget, a nagyon eltérő kulturális színvonalat, igényességet vagy igénytelenséget.* Volt kolléga, akinek osztálya az első hívó szóra – vagy hívás nélkül is – jött könyvtári órára. Míg a másiké a sokadikra sem. Általános tapasztalatom, hogy *az olvasni szerető pedagógus tanítványai jöttek* nagyobb számban, mert küldte őket, személyes példájával népszerűsítette a könyvtárat. Meg kellett ugyanakkor tapasztalnom az érdektelenségnél, a közömbösségnél is rosszabbat: *amikor a pedagógus lebeszélte a gyerekeket az olvasásról, a könyvtárlátogatásról.* S hitelesen tette, tehette, mert lám szakoktató, szaktanár is lehet valakiből attól még, hogy nem olvas. A tanév vége felé közeledve minden osztályfőnöknek kigyűjtöttem a könyvtári tartozókat. Hosszabb-rövidebb listát, „bűnlajstromot” kapott mindenki, illetve majdnem mindenki. Említett kollégám arra volt büszke, hogy ő sohasem kap ilyet, mert keményen rendre tanítja a gyerekeket. Sokadik alkalommal csak kicsúszott a számon, hogy én nem tartom ezt akkora dicsőségnak. Mert a tanulói csak azért nem késnek, mert nem is kölcsönöznek. Olyan vitába bonyolódunk, amelyről addig azt hittem, csak tanár-diák közt fordulhat elő: hogy kell-e egy szakmunkásnak olvasottság, vagy elég, ha jól fogja a vakolókanalat, ecsetet. Fel voltam készülve rá, hogy meggyőzőm a tanulókat – vagy legalábbis megpróbálom – arról, hogy mennyire fontos a kultúra. *De hogy pedagógussal kell erről vitát nyitnom, az fáj.* Valahogy hirtelen éig ért a Kásahegy, amin át kell rágnom magamat.

Nem lennék igazságos – és reális sem –, ha nem említeném a másik oldalt, amely ezen a palettán ugyanúgy ott van. Azokat a kollégáimat, akik *lyukas órájukban a könyvespolcok között készültek, utánanézték az órán felvetődő kérdéseknek.* Szatyornyai könyvekkel jöttek-mentek, és könyvesboltba hordták fele fizetésüket a szenvedélybetegek lekiismeret-furdalásával, mert a családjukból vonták meg a pénzt. Színházlátogatásokat szerveztek, lázasan házaltak, míg el nem kelt az utolsó jegy is. Múzeumokba, kiállításokra vitték (viszik) diákjaikat, eleresztik az olykor kelletlen megjegyzéseiket, mert tudják: néhány éven belül szép emlék-

ké nemesültek ezek az utak, ha most még szelíden erőszakoskodni is kell. Van-
nak ilyenek is.

De nem ez az átlag. Aminthogy olvasási ellenpropagandát kifejtő kollégám is
egy véglet.

S mi van közte? A szürke (s egyre szürkébb) középszer nagy tömege:

- Akik olvasnak könyvet, de ebben *egyre több a szakirodalom* (s ezzel megindul-
nak a szakbarbárrá válás útján).
- Akik olvasnak szépirodalmat is, de pihenésképpen, ezért tért hódít a lektúr,
a krimi, thriller, érzelmeiktől csöpögő, könnyáztatta történet, s egyre kevesebb
az igazán értékes IRODALOM.
- Akik folyóiratot is olvasnak, de szintén inkább kikapcsolódásként, színvonal-
talan „női lapokat”, információ miatt néhány napilapot, gazdasági vállalkozá-
sok másod-harmadállások miatt üzletpolitikával foglalkozó lapokat. De hol
vannak a színvonalas irodalmi, kulturális folyóiratok?
- Akik járnak ugyan színházba, de előnyben részesítik a könnyen emészthető,
látványos darabokat, operetteket, vígjátékokat. Mert legalább pihentetnek.
- Akik eljutnak ugyan néhány kiállításra, de egyre értetlenebbül állnak egy-egy
műalkotás előtt, mert a művészet messze elhúzott ízlésük mellett.

A városi és iskolai könyvtárakban, könyvesboltokban, kulturális rendezvénye-
ken, rangos színházi előadásokon, továbbképzéseken *az ötszáz pedagógusból min-
dig az a húszegynéhány ember vesz részt*, aki már erről ismeri fel egymást lassan
csukott szemmel is. Sok a közös élmény, ami összekovácsol. Mert lehet-e elfe-
lejteni azt, amikor *a háromszázfős színházteremben húszan árválkodtunk neves
színművésziünk előadásán?* Kitörölhető-e az a szegény, amikor a megbántott szí-
nész keserű hangon megkérdezte: „Mondják, *tényleg itt született Petőfi Sándor?*”
*Mivel mentegessem azt a tényt, hogy évek óta a júliusi kegyeleti zarándoklatra Se-
gesvárra még a magyartanárok sem jönnek el?*

Ki kell mondanom, ha nem is hangzik szépen: a városka tanárainak egy jelen-
tős része nem vásárol könyvet, mert drága. Nem beiratkozott tagja a városi
könyvtárnak, és nem veszi igénybe az iskolai könyvtár szolgáltatásait sem. A tan-
testületben, amelyben dolgoztam, gyakran tapasztaltam közömbösséget a tanít-
tott szakma új eredményei iránt is. *Olykor sokéves jegyzetkből tanítottak olyan
szakmákat is, amelyekben 3-5 év alatt a teljes tudásanyag kicserélődik, megújul.* A
gyerekek tankönyvei gyakran muzeális tudást tartalmaztak, tehát szakkönyvek-
ből kellett (volna) felfrissíteni a tananyagot. Volt is kolléga, aki elutazott a fő-
városba, könyvesboltokban összeszedte a megfelelő szakirodalmat, meg is ren-

delte a tanulóinak. De a többségnek megfelelt a régi „jól bevált” öskövület. Így fordulhat elő, hogy jó néhány ipari szakmában a felszabaduló tanulók inkább szakmatörténet, semmint felhasználható tudás birtokában hagyják el az iskolát. Ahhoz azonban, hogy egy pedagógus a jövőnek és ne a múltnak tanítson, magának is naprakész tudással kell rendelkeznie szakmájában. Magabiztosan mozogni a könyvtár adott területén. Egy tantestületi továbbképzés alkalmából becsempésztem egy könyvtárbemutatót a kollégáknak. Indításként mindenkitől azt kértem, hogy egy lapra írják fel azt a szakszámot, ahol az általuk oktatott szakma irodalma található. Játéknak szántam, fergeteges sértődés lett belőle. Úgy értékelték, hogy vizsgáztatom, meg akarom szégyeníteni őket. Ha hibáztam, csak abban, hogy feltételeztem, hogy mindenki tudja. Hiszen tanulóikat kísérve többször is végighallgatták (volna), amikor a gyerekeknek ezekről a bűvös számokról beszélek. Nagyon sokan azonban ezekből az órákból lyukas órát csináltak (maguknak), és szaladtak ügyeiket intézni, rám hagyva az osztályt.

*

Azt hiszem nem helyi, hanem országos jelenség a pedagógusok kifulladás, elfásulása, mérhetetlen fáradtsága, távlatvesztése, elbizonytalanodása, sokszor nagyfokú érdektelensége, elszürkülése, szakmai szintjének csökkenése, felhígulása, az elkötelezettség, hivatástudat mérséklődése vagy hiánya. Az olvasás népszerűségének esése, az olvasásra szánt idő csökkenése mindennek csak következménye, kísérőjelensége. (Hozzáteve, hogy más társadalmi rétegekben sem emelkedik az olvasás preszlízse napjainkban.)

Milyen okokra vezetem vissza elsősorban ezeket a jelenségeket:

- A pedagógus pálya pressztízse, erkölcsi megbecsültsége soha nem látott mélységbe zuhant.
- Az oktatásügy első ránézésre rendkívül zilált, áttekinthetetlen, bizonytalan. A tanárok többsége alulnézetből nehezen ismeri ki magát (gyanítom, sokan még felülnézetből sem), nem igazán találja a helyét ebben a felbolydult rendszerben, szorong a jövőtől.
- Az állandó megszorító intézkedések miatt *mindenki fél lábbal az utcán van*, s igyekszik maga és családja megélhetését más forrásokból is biztosítani, de ez idő- és energiaigényes.
- Sokszor olyan gyerekeket kell szépre és jóra okítani a tanárnak, akik az iskola végében kést szegezve kirabolják egymást, végigkóztolták már az önkábitás sok eszközét – s egy „bölcs” döntés értelmében ilyenekből 30-40 ül egy osztályban, mert így meg lehet spórolni néhány tanerőt. Aki több éve tanít, s van összehasonlítási alapja, elmondhatja, hogy milyen rohamosan romlik a tanulók pszichés és erkölcsi állapota. A magam tapasztalatából csak annyit, hogy *még 1986-ban apró bolti lopások, folyosói csetepaték voltak a fegyelmi tárgyalások témái, addig 1994-ben már megjelent a súlyos garázdaság, s a fegyveres rablás is*. Évente temettünk motorbalesetben elhunytakat, de előfordult, hogy *fegyveres öngyilkost vagy részegen megfagyott fiatalt*. Sajnálatosan hiányzik a fiataloknál a követhető szülői példa, és be kell ismerni, hogy példaként állítható pedagógus se sok van.

Nemcsak agrárolló létezik, hanem a követelmények és a lehetőségek, az elvárások és a realitások közötti egyre nyíló olló is, amely a pedagógust sájtja. Hiszen az előbb felsorolt – s korántsem teljes – körülmények ellenére a társadalom teljes joggal elvárja a tanároktól, hogy:

- naprakész, állandóan fejlesztett szakmai tudással rendelkezzen,
- legyen pedagógiai és lélektani tudása is,
- munkáját lelkiismeretesen, állandóan magas színvonalon végezze,
- legyen példaként állítható a fiatal elé a nap 24 órájában,
- magánélete is legyen példamutató,
- értelmiségi módjára aktívan vegyen részt a közéletben és a kulturális rendezvényeken (szervezőként is),
- minden létező módon művelje önmagát, s használja fel így megszerzett tudását is a tanításban,
- legyen megértő, szeresse tanítványait, akiket nem csak meghatározott óraszám-ban tanít, de segíti őket problémáik megoldásában és odafigyel gondjaikra.

Íme az olló másik szára. Közöttük a valóság a maga konok tényeivel. Városunkban *a pedagógusoknak szinte kivétel nélkül van másik, pénzkereső foglalkozása is a tanításon kívül*. Tekintve a környék adottságát, ez leggyakrabban *szőlőművelés, borászat, kertészkedés, kereskedelem, valamilyen áruterjesztő-hálózatban munkálkodás, állattenyésztés, ügynökösödés, maszek fusizás* stb. Még az a legjobb eset, ha a tanár „üres” óráiban korrepetálást vállal. Mert annak legalább van némi köze ahhoz, amit drága pénzen megtanult. Abban azonban megegyeznek a felsoroltak, hogy *mindez az önműveléstől veszi el az időt*, és abban akadályozza meg a pedagógust, hogy életminősége, kulturális színvonala szerint értelmiségivé váljon. *Diplomás paraszt, munkás, üzletember...* stb. lesz belőle. Az így szerzett pénzből teremt otthont a maga és a családja számára, ebből taníttatja a gyermekeit, s vásárol autót, hogy időben beérjen a szőlőből vagy a disznóól mellől az iskolába. Jókedvűből csinálja mindezt ina szakadtáig? Nem tudná elképzelni a napját a tűző napon végzett szőlőmunka helyett a hűvös dolgozószobában, könyvtárban, könyvekkel megrakodott polcok mellett olvasgatva, láblógatva? De máris egy fonák mozdulattal lecsapja a kérdés: „És akkor miből élünk? A tanári fizetésből nem megy.” *Az anyagi szorongatást pedig követni fogja egy szakmai igénytelenség.*

Nincs tehát megoldás?

Sok emléket őrzök – jókat s rosszakat vegyesen – pedagógus-könyvtáros múltamból. Egy különösen belém égett, sajog a mai napig, de úgy gondolom, nem csak számomra emlékezetes.

Becsöngetésre vártunk a tanáriban, reggel volt. A túlzottan kicsi, túlzásúfolt helyiségben majdnem mindenki egyszerre beszélt. Így van ez a tanároknál. A nap nagy részét magára utalva a gyerekekkel tölti az órákon, és öt/tíz perces szünetekben akar gyorsan elmondani mindent. Ültem a zsongás közepén. Elöttem füzetek, könyvek, kiadói ajánlójegyzékek, prospektusok. Abban a jellegzetes tudathasadásos állapotban leledztem, ami a tanári és könyvtárosi énem miatt keletkezett. Mondatfoszlányok jutottak el hozzám:

...hajt már a szőlő rendesen...

...én mindig ezzel kötözök, a másik kicsúszik az ujjam közül...
...befodrosodott a levele, te mivel permetezel ilyenkor...
...a barack elfagyott az idén, de meggy még lehet...
...a csöpögtető öntözéshez nagyon jó csövet ... olcsóbb, csak el kell menni...
...nyolc malaca lett, de egy megdőglött, pedig...
...nem tudtok olesó tápot valahol...

Aztán a saját, kicsit ingerült hangomat hallom:

– Gyerekek! Ha engem bekötött szemmel engedtek volna ide be, és meg kel-
lene mondanom, hogy hol vagyok, *Tsz-irodára tippelnék*. Tanári szobára semmi
esetre sem. Nincs arra utaló jel.

Döbönt, kínos csend lett. A csengőszó mentett meg szorongatott helyzetem-
ből. De csak ideiglenesen. Mert az eset után hónapokig, ha beléptem a tanáriba,
valaki elrikkantotta magát: most egy szót se szőlőről, csak szakmai kérdésekről!

Előléptem mumussá, célponttá, akin dühöt, szorongást, rejtetten furdalo lel-
kiismeretet, félretett, de lázadó szakmai önrzertet le lehet vezetni. Gyakran ju-
tott eszembe a közmondás: *Káros igazságnak legjobb rejteke a hallgatás* – s kíván-
tam, bárcsak hallgattam volna. De a fölzúdulás mögött mást is fölfedeztem. Az
intenzitás azt jelezte, hogy mondatom elevenbe, a köröm alá ment. Sokat kaptam
utána, de nem mondta senki, hogy nem volt igazam. Észrevehetően csökkent a
szólótermesztés és egyéb nem iskolai téma a tanáriban, figyeltek erre. Az ügy
lecsengése tájékán egy kolléga beszámolt nekem arról, hogy *szüretelni voltak, és
a tanításról, diákokról folyt a szó* a főleg pedagógus szüretelők között, kár hogy
nem hallottam. Mintha kötelezte volna valaki, hogy nekem erről referáljon. Úgy
érezem, hogy amit mondtam, az valahol számukra is nyilvánvaló volt, csak velem
ellentétben ők találtak maguknak mentséget. Ez rendült meg alapjaiban, amikor
a dolog kimondatott.

Sokáig lógott az ügy a levegőben, és parázs vitákat kavart. Az indulatos táma-
dásokban sokszor azt éreztem, hogy talán nem is engem, hanem magukat akarják
meggyőzni, hogy másként nem megy az élet, csak ezekkel a plusz vállalásokkal.
Visszagondolva nem bántam meg mégsem, hogy elmondtam, még az utána kö-
vetkezők miatt sem. Jogom volt szóvá tenni, mert nem kértem tőlük számon
mást, mint amit magamtól is elvártam. Ugyanis pusztá létemmel bosszantóan
cáfoltam, hogy nincs idő, energia, pénz a kultúrára, és hogy a tanári fizetésből
nem lehet megélni, gyerekeket nevelni. Ha soroltam maximalista elvárásaimat a
pedagógus mint élőlény iránt, nem lehetett csak úgy lesöpörni azzal: „na jó, jó
könnyű azt mondani”. Mert félőn vigyáztam arra, hogy minden kimondott szót
a megélt gyakorlat hitelesítsen.

Mondom pedig fáradhatatlanul, hogy *a könyv, az olvasás, a kultúra kiapadha-
talan energiaforrás a pedagógus számára. Aki nem él vele, az éltető víztől, tiszta
forrástól fosztja meg magát*. Miből ad másnap, ha nem töltkezik? Mivel kínálja
a köréje gyűlt, reá bízott fiatalokat, ha maga üres, szürke, kiégett, végtelenül
fáradt? A sok-sok többletmunkával lehet, hogy valamivel több lesz a pénze, egy-
szer felébredve rádöbben, hogy azt is arra költötte, hogy még többet dolgozhas-
son – s egy mókuserékben találja magát.

Mennyi rengeteg munka ugyanakkor, sok utánafutkosás, felelősség, aggoda-
lom, mire negyven gyerek útja összejön egy kiránduláshoz. És hogy felejtí el az

ember a dolgoknak ezt a részét egyetlen pillanat alatt, amikor a tar kopasz fülbevalós rocker, aki eddig hallani sem akart magyarságáról, könnyes szemmel éneklte a Himnuszot a segesvári csatatéren, tömegsírok fölött állva. Minden porcikámban éreztem, hogy irdatlan bakancsait óvatosan emelgetve pontosan érzékeli, hogy hol áll, és megértette végre, hogy a hazaszeretetért meghalni is lehet. Abban az osztályban, ahol végigírtuk Petőfi utolsó útját, akikkel megálltunk az Ispán-kút mellett, soha többé nem lehet a költő „csak” tananyag. De számomra sem, bárhol tanítanak, beszéljek róla ezután.

Sütő András: Álomkommandó című drámájának megtekintése után úgy mentünk haza, hogy a bőrünkön tapasztaltuk meg a diktatúra mindenhatóságát, s benne a kisember végtelen kiszolgáltatottságát. Ugyanakkor nyilvánvalóvá vált a diktatúra fenntartásának ellehetetlenülése is hosszú távon. Bármikor átültethető a téma – néhány áttétellel – tanár-diák kapcsolatra is, s akkor talán az is változhat az egyenrangúság irányába.

A Gettó című dráma után már egészen másként szólt a vita az osztályban a cigányokról, a másságról, arról, hogy mihez van jogunk egy másik népcsoporttal kapcsolatban és mihez nincs. Meddig terjed ebben a szabadságunk és hol ér véget. Tragikusnak érzem, amikor pedagógus kolléga nem azon fáradozik, hogy csitítsa, leszerelje cigányellenes diákjait, hanem még tüzezi is őket, mert maga is abban látja anyagi gondjainak megoldását, ha már az utolsó cigány is gázkamrában végeznél. Különösen elkésérítő – amennyiben még fokozni lehet –, ha mindezt történelem szakos mondja.

Egy-egy irodalmi alkotás, jókor, jó helyen felütött verseskötet segíthet elcsitítani háborgó lelkünket, felülemel a hétköznapi problémáin, s ezzel egészen más megvilágításba kerülhet minden: nem veszünk bele csip-csup gondjainkba. De ha Márai Sándor Halotti Beszédje, Utassy József Zúg márciusa vagy József Attila Nagyon fáj című verse pont ellenkezőleg, felkorbácsolja nyugalmunkat, az is partra teszi hordalékát, ha van türelmünk és merszünk szembenézni vele.

A katedráról adhatunk át csupasz tényanyagot, információtömeget is. De ha nem köti össze, nem fűti át a belőlünk sugárzó hit, akkor a gyerekekben sohasem épül fallá, házzá, templommá. S a kötőanyag lehet a kultúra, az irodalom, az olvasottság biztonsága.

Óriás, térdrokkasztó a felelősségünk. Áldozatot is kell hoznunk érte nem is keveset. Az országban rengeteg pedagógus meghozza ezt az áldozatot nap mint

nap. (Hogy az oktatásügy még döcög, nem kis részben ennek köszönhető.) De talán vannak néhányan, akik *pályamódosítása csak használna a nevelés színvonalának*. Mert a szépen fejlődő szőlőjét, pincében erjedő borát, zsenge kiskerti palántáit, néhány napos rózsaszín malackáit, autóját vagy duzzadó bankbetétjét jobban szereti, mint diákjait és tanult hivatását. Önmagában nincs ezzel semmi gond, csak a megfelelő következtetéseket levonva meg kell(ene) tenni a szükséges lépéseket.

Az érem másik oldalán azonban ott van az is, hogy ha azoknak a pénzeknek egy töredékét, amit ma önvédelmi csoportokra, polgárőrségre, riasztócsodákra, védelmi rendszerekre, rendőrségfejlesztésre, börtönökre, a vandalizmus következményeinek helyrehozására költünk, az oktatásra szánnánk – szántuk volna –, sok pedagógusnak talán nem így vetődne fel a kérdés: megélek vagy tanítok? Hogy ne lenne a pályán maradás úri passzió, családunk elleni vétek, eljegyzés a nincstelenséggel.

Mégis tudomásul kell vennünk, hogy a jelenlegi helyzetben ránk vár a kezdő lépés. Azzal, hogy maradunk, kitartunk a „kultúra frontján”, hisszük és terjesztjük, életünkkel hitelesítjük, hogy „*nincsen egyéb menedékünk*”. Fölvállaljuk az anyagi nehézségeket egy sokkal nagyobb gazdagság reményében, elviseljük, hogy csodapóknak tartanak bennünket, esetleg szókimondásunkért, jobbító szándékú ostromozásunkért hünbakokká is válhatunk – meg lehet szokni –, elfogadjuk a töltekezés és adás fáradtságát, olykor a kilátástalanságot, reménytelenséget, amikor elfogy a levegő, elhagy a közérzet. De ha marad a hit, hogy amit csinálunk, annak értelme van, akkor túlélhető a légszomj is.

„Egy fecske nem csinál nyarat” – mondja a közmondás. Ma reggel óriási, fergeteges csivitelésre ébredtem. Már megint a verebek – gondoltam, hiszen a félig kész – s soha el nem készülő – tetőtérben egyre népesebb verébcsalád albérlőnk van. De egy hang világosan elkülönült a többitől. Eltelt néhány perc, mire fölfogtam, megértettem..., s akkor úgy ugrottam ki az ágyból, mintha megcsíptek volna. A tavalyi megroggyant fecskefészek ingatag szélén ott egyensúlyozott a „mi” fecskénk, hatalmas lendülettel renovált, toldozott-foldozott, és mindent virágba borító boldogsággal csivitelte világgá, hogy megérkezett.

És 1995. április 22-én nyár volt. Ragyogó napsütés, simogató meleg, láthatóan nyújtózkodó, szellőzködő természet. Tudom, hogy lesz még hidegebb is, gyülekeznek majd sötét felhők az égen, jég kopog a diófa zsenge levelén, rojtosra szaggatva azt. Hónapokig esernyővel járunk majd a fecskefészek alatt – pont a bejárat fölé építették –, míg felnőnek a kicsinyek. Aztán egy nyárutói alkonyaton sorba ülnek a szemközti villanydróton, az egész család. Majd felszállnak, köröznek, megbillentik a szárnyukat, és útra kelnek. Nekünk marad a több centis guanó a teraszon, s az életveszélyesen megroggyant fészek a lámpa tövében.

Meg a tudat, hogy *négyvel több fecske van, akik jövőre is elhozzák a nyarat.*

Schiller Kata

